

fr. *cubo-futurisme*, engl. *Russian Cubofuturism*, germ. *Kubofuturismus*

CUBO-FUTURISM (< fr. *cubo-futurisme* < *cubisme* + *futurisme* < lat. *futurus* „care va veni, care stă să vină” + *isme* marcând ideea de teoretizare, de curent, de școală) – Curent al avangardei ruse care cunoaște perioada de maximă înflorire între anii 1912-1915, combinând aspecte stilistice, forme și principii artistice derivate din cubismul francez și din futurismul italian, de unde își extrage și numele. Avangarda literară rusă cuprinde în direcțiile sale novatoare mai multe grupări importante: c.f., care îi are ca reprezentanți principali pe Velimir Hlebnikov și pe Alexei Krucionîh, susținătorii utopiei limbajului universal, continuatori ai crezului vizionar specific lui Rimbaud, ai limbajului poetic intemeiat pe calitățile muzicale, nu atât semantice ale discursului; altă grupare, constructivismul, îl are ca figură centrală pe Maiakovski, liderul LEF-ului (Frontul de Stânga al Artelor), care transformă literatura în instrument al luptei sociale și politice; iar acmeismul, gruparea opusă scriiturii subordonate imperativelor sociale, din care au făcut parte N. Gumilev, Anna Ahmatova și Osip Mansdelstam. Primele două direcții articulează o imagine specifică a futurismului, care se dezice de agresivitatea vocabularului programatic al lui Marinetti, de accentele extremismului de dreapta, căutând să legitimeze o artă revoluționară, dar pacifistă, vehementă, dar cu tendință intemeietoare. Astfel, prin c.f., din care se desprinde constructivismul lui Maiakovski, avangarda rusă demonstrează o forță afirmativ-construcțivă, de natură populară, față de avangardele europene occidentale – futurismul italian, dadaismul – mai pronunțat anarhice, definite prin negativitate, prin excentricitate și elitism. Grupul c.f. rus este compus din poeți și pictori care în primele decenii ale sec. XX organizează expoziții, conferințe, activități culturale, transformate în adevărate spectacole, având ca ţintă atacarea conformismului și impunerea unei arte noi, prin influența cubismului francez și a futurismului italian. În acest sens, sunt invitați în Rusia pentru a conferenția sau pentru a expune opere de avangardă Marinetti, Matisse, Braques, Derain etc. Adunați în așa-numita grupare *Guileia*, pictorii David și Vladimir Burliuk, Kazimir Malevici, Victor Kamenski și poeții Alexei Krucionîh, Velimir Hlebnikov, Elena Guro și Maiakovski se întâlnesc în gustul pentru o artă proaspătă, mai mult sau mai puțin discursivă, exploataând valorile limbajului naiv, influențele din literatura populară de incantație și din limbajul copiilor, din mentalitățile primitive, din arta populară rusă, africană, din arta icoanei. Această tendință de alimentare a vocabularului literaturii și a sintaxei artei vizuale din creația

tradițională nu trebuie privită ca o întoarcere la un centru, la elementele consacrate de canonul trecutului; din punct de vedere, primativismul ca trăsătură estetică a avangardei istorice este un răspuns insolit al tuturor mișcărilor importante, de la dadaism la suprarealism și de la futurismul rus la expresionism, la problemele pe care le pune revoluționarea artei sec. XX. Exotismul trecutului, nu trecutul în sine, este apreciat de futuriștii ruși, de dadaiști sau de expresioniștii germani, patosul nouului descoperă „modernul” în ceea ce este îndepărtat, aflat *ab originem*, și din această cauză este considerat inedit, şocant, expresiv. Surpriza nu mai poate viza conținuturile artei, căci, aşa cum aprecia Apollinaire, „Nimic nou sub soare”, doar modul de a spune, arta combinațiilor, renovarea sintaxei ar mai putea susține idealul (și implicit criza) *noului*. Adorarea profană a modernității tranzitorii și evanescente, devenită religie laică, glorifică evenimentul, clipa, sărbătoarea politică, acțiunea socială, viața mașinilor, a metropolei, a proletarului sau a liderului politic providențial. Ex. poemele lui Marinetti (*Automobilului de curse, Bombardament*) și cele ale lui Maiakovski (*1 Mai, Vladimir Ilici Lenin*) sunt din această perspectivă analoage, ele reprezentând literatură născută din cântecul momentului, din fascinația contingenței, o literatură a referinței care, de cele mai multe ori, nu-și poate depăși condiția circumstanțială. Față de această poetică a evenimentului, Hlebnikov și Krucionîh se distanțează, lăsându-i prietenului lor Maiakovski – alături de care semnaseră în 1912, împreună cu David Burliuk, celebrul manifest *O palmă gustului public* – rolul de poet al revoluției, de bard al imperativelor socio-politice. C.f. are în peisajul avangardei europene o contribuție esențială la revoluționarea codurilor artistice, impunând așa-numitul limbaj transnațional. În proiectul poetilor futuriști Hlebnikov și Krucionîh, poezia trebuie să exprime valori universale, o spiritualitate transnațională care se traduce printr-un concept flotant, înțeles în mod diferit de cei doi poeți, însă definit unitar ca limbaj transmortal sau *zaum*. C.f. adună în rândurile sale scriitori și artiști cu convingeri pacifice, unii dintre ei deveniți simpatizanți ai stângii comuniste, spirite constructive, intemeietoare.

BIBLIOGRAFIE:

- Fauchereau, Serge – *Expressionnisme, dada, surréalisme et autres isme, I domaines étranger*, Editions Denoël, Paris, 1976;
- Hlebnikov, Velimir – *Opere alese* – selecție, traducere, studiu introductiv și comentarii de Alexandru Ivănescu, Curtea Veche Publishing, București, 1999;
- Lista, Giovanni – *Futurisme – manifestes, proclamations, documents*, L'Age d'Homme, Lausanne, 1973.